

LETTERKUNDE

vaardigde dankbaarheid voelen. Voor velen is hij het trouwe, gezellige huisdier, dat gehoorzaamt aan bevelen, nooit tegenspreekt, en dat in sommige gevallen iets van ons persoonlijk leven schijnt te kunnen begrijpen. „Der Hund ist mit Recht das Symbol der Treue,” meent Schopenhauer. Hondenvriendschappen zijn in het leven en in de literatuur niet zeldzaam en vooral in de laatste jaren staat dit oudste en trouwste huisdier in de bijzondere belangstelling van het schrijvend menschdom. Vele praatjes met plaatjes zijn er over hem verschenen, vooral in Engeland. Die schrijversbelangstelling is geluwd, in Holland althans. Maar A. M. de Jong dacht er anders over en schreef *Mustapha of de tragedie van het geweten*, waarin een hond de tegenspeler is van de hoofdfiguur. Men kan niet zeggen dat deze roman vleidend is voor den hond; evenmin trouwens voor den auteur, die van geluk mag spreken dat honden niet lezen kunnen.

A. M. de Jong heeft een reputatie, en niet ten onrechte. Zijn *Merijntje Gijzen* bevat gedeelten die zeer zuiver zijn en blijkbaar regelrecht tot het hart van het volk spreken. Zijn opbouwende boekbesprekingen zijn lezenswaard en verdienstelijk. Maar dit al mag voor den recensent geen aanleiding zijn om consideratie te hebben voor dezen schrijver, al valt het hem moeilijk harde woorden te uiten. Het moet gezegd: dit boek is een smakeloos onding en een blamage niet slechts voor den auteur maar evenzeer voor den uitgever. Deze uitspraak moge door het navolgende worden verantwoord.

Mustapha of de tragedie van het geweten verhaalt de geschiedenis van een ruwen en immoreelen burgerman, Albert van Gor-

kum, die „zuipt” en „vrijt” en „steelt” en „kwijlt” en „zwijnt” op een zeer onaesthetische wijze. Deze kerel is een zwijn in het kwadraat en een vrouwenverkrachter van je welste. De Jong wordt maar niet moe om zijn lezers in te prenten wat een smeerlap die van Gorkum toch is. „Hij was verdomme geen snotneus, die zich met zoenen en handjevrijen tevreden stelde en „serieuze bedoelingen” had! Wat dacht die meid eigenlijk?” zoo lezen we op pag. 175 en zijn hospita mediteert over hem op pag. 181: „In plaats van uit te zien naar een degelijke vrouw, die het leven kende, liet-ie zich inpalmen door een stinkmeid met een poppesmoel en een paar brutale staken van benen.” En elders lezen wij nog dat hij een man van graniet was; „geen fantasie en dus: geen zenuwen en geen geweten, wat trouwens in wezen hetzelfde is” (pag. 13). Wat te zeggen van dergelijke diletstantenpsychologie?

Die gewetenloosheid valt, ten deele, nog mee. Op pag. 10 geeft De Jong toe dat Van Gorkum een „bijna” goed geweten had behouden, dat is al een concessie, terwijl we, als we het geheele boek gelezen hebben, moeten bekennen dat het van begin tot eind niets anders is dan het relaas van de gewetensangsten des heeren Van Gorkum. 't Ligt trouwens in den titel besloten. En wat is die Van Gorkum anders dan een veralcoholiseerde zenuwlijder?

Albert van Gorkum nu, dien de schrijver op geen enkele pagina raak en scherp weet te karakteriseeren, heeft, onder de vele zwijnerijen die hij beging, eenmaal een vrouw met een kind laten zitten. Deze vrouw, Dora, die hij verkrachtte omdat zij hem prikkelde en imponeerde door een zekere ongenaak-